

Bruselj, 14.10.2020
COM(2020) 667 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**Strategija na področju kemikalij za trajnostnost
Okolju brez strupov naproti**

{SWD(2020) 225 final} - {SWD(2020) 247 final} - {SWD(2020) 248 final} -
{SWD(2020) 249 final} - {SWD(2020) 250 final} - {SWD(2020) 251 final}

1. TRAJNOSTNE KEMIKALIJE ZA ZELENI IN DIGITALNI PREHOD

Z evropskim zelenim dogovorom¹, novo strategijo Evropske unije za rast, je EU na poti do tega, da do leta 2050 postane trajnostno, podnebno nevtrarno in krožno gospodarstvo. Njegov cilj je tudi boljše varstvo zdravja ljudi in okolja v okviru ambicioznega pristopa k odpravljanju onesnaževanja iz vseh virov in premika v smeri okolja brez strupov. **Kemikalije so povsod v našem vsakdanu in imajo pomembno vlogo v večini naših dejavnosti**, saj so v skoraj vsaki stvari, ki jo uporabljamo za zagotovitev svojega dobrega počutja, zaščito svojega zdravja in varnosti ter za odziv na nove izzive preko inovacij. So tudi gradniki nizkoogljičnih tehnologij, materialov in proizvodov, ki zagotavljajo ničelno onesnaževanje ter so gospodarni z energijo in viri. Za nove rešitve in podpiranje **zelenega in digitalnega prehoda našega gospodarstva in družbe** bodo bistvenega pomena večje naložbe in sposobnost inovacij kemijske industrije za zagotavljanje varnih in trajnostnih kemikalij.

Hkrati pa lahko **kemikalije z nevarnimi lastnostmi** škodujejo zdravju ljudi in okolju. Čeprav ne vzbujajo vse kemikalije enake zaskrbljenosti, nekatere povzročajo raka, vplivajo na imunski, dihalni, endokrini, reproduktivni in kardiovaskularni sistem, slabijo človeško odpornost in sposobnost odzivanja na cepiva² ter nas delajo bolj ranljive za bolezni³.

Izpostavljenost tem škodljivim kemikalijam torej pomeni nevarnost za zdravje ljudi. Poleg tega je kemično onesnaževanje eden od glavnih dejavnikov, zaradi katerih je Zemlja v nevarnosti⁴, saj vpliva na planetarne krize, kot so podnebne spremembe, propadanje ekosistemov in izguba biotske raznovrstnosti⁵, ter jih stopnjuje. Zato morajo biti nove kemikalije, materiali in proizvodi v osnovi varni in trajnostni, in sicer od proizvodnje do konca življenjskega cikla, poleg tega je treba uvesti nove proizvodne procese in tehnologije, da bi kemijski industriji omogočili prehod na podnebno nevtralnost.

EU že ima enega od najboljšežnejših in najbolj zaščitnih regulativnih okvirov za kemikalije, ki ga podpira najnaprednejša zbirka znanja na svetu. Ta regulativni okvir vse bolj postaja zgled za varnostne standarde povsod po svetu⁶. EU je bila nedvomno uspešna pri ustvarjanju učinkovito delujočega notranjega trga za kemikalije, zmanjšanju tveganj nekaterih nevarnih kemikalij, kot so rakotvorne snovi⁷ in težke kovine⁸, za ljudi in okolje ter zagotavljanju predvidljivega zakonodajnega okvira za delovanje podjetij.

¹ [COM\(2019\) 640](#).

² Snovi, kot so PFOS in PFOA, so povezane z zmanjšanim protitelesnim odzivom na cepljenje; EFSA, [znanstveno mnenje EFSA o prisotnosti perfluoroalkilnih snovi](#).

³ [Linking pollution and infectious disease](#) (Povezava med onesnaževanjem in nalezljivo boleznijo), C&en, 2019; [Environmental toxins impair immune system over multiple generations](#) (Okoljski strupi slabijo imunski sistem skozi več generacij), Science Daily, 2. oktober 2019.

⁴ Rockström, J. et al., Planetary Boundaries: Exploring the Safe Operating Space for Humanity (Meje planeta: raziskava varnega prostora za dejavnost človeštva). *Ecology and Society*, 2009.

⁵ Med primeri so negativni učinki na opravevalce, žuželke, vodne ekosisteme in populacije ptic.

⁶ A. Bradford, The Brussels effect (Učinek Bruslja), 2020.

⁷ V zadnjih 20 letih je bilo v EU po ocenah preprečenih milijon novih primerov raka, [SWD\(2019\) 199](#).

⁸ Vključno z živim srebrom, kadmijem in arzenom, [SWD\(2019\) 199](#).

Dejstva in številke o kemikalijah, kemijski industriji⁹ in zakonodaji na področju kemikalij

- Svetovna prodaja kemikalij je leta 2018 znašala 3 347 milijard EUR in Evropa je bila druga največja proizvajalka (prispevala je 16,9 % prodaje), čeprav se je ta delež v 20 letih zmanjšal za polovico, po napovedih pa bo do leta 2030 upadal še naprej, tako da bo padel z drugega na tretje mesto.
- Proizvodnja kemikalij je četrta največja industrijska panoga v EU. Zajema 30 000 podjetij, od tega 95 % MSP, ki neposredno zaposlujejo okrog 1,2 milijona ljudi, posredno pa 3,6 milijona.
- EU ima obsežen okvir, ki vsebuje približno 40 zakonodajnih instrumentov, med njimi uredbo o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (uredba REACH)¹⁰, uredbo o razvrščanju, označevanju in pakiranju nevarnih snovi (uredba CLP)¹¹ ter poleg številnih drugih tudi zakonodajo o varnosti igrač, kozmetike, biocidov, fitofarmaceutskih sredstev in prehrane, o rakotvornih snoveh na delovnem mestu ter o varstvu okolja.
- Študije v EU na področju humanega biomonitoringa opozarjajo na vse večje število različnih nevarnih kemikalij v človeški krvi in telesnem tkivu, tudi nekaterih pesticidov, biocidov, farmacevtskih proizvodov, težkih kovin, plastifikatorjev in zaviralcev gorenja¹². Kombinirana predporodna izpostavljenost več kemikalijam povzroča zastoje v rast zarodka in nižjo rodnost¹³.
- 84 % Evropejcev skrbi vpliv kemikalij, ki so prisotne v vsakdanjih izdelkih, na njihovo zdravje, 90 % pa njihov vpliv na okolje¹⁴.

Kljub temu pa je, če želimo razviti in uvesti trajnostne kemikalije, ki bodo omogočale zeleni in digitalni prehod ter varovale okolje in zdravje ljudi, zlasti zdravje ranljivih skupin¹⁵, **treba pospešiti inovacije za zeleni prehod v kemijski industriji in njenih vrednostnih verigah, obstoječa politika EU na področju kemikalij pa se mora razviti ter se hitreje in učinkoviteje odzivati na izzive, ki jih predstavljajo nevarne kemikalije.** To pomeni tudi, da je treba zagotoviti varnejšo in bolj trajnostno uporabo vseh kemikalij, narediti več za to, da se bodo kemikalije s kroničnim učinkom na zdravje in okolje (problematične snovi¹⁶) čim manj uporabljale in se po možnosti nadomeščale, ter pri najnevarnejših med njimi postopoma opustiti uporabo, ki ni bistvenega pomena za družbo, zlasti v izdelkih za široko porabo.

⁹ [Poročilo sveta CEFIC o dejstvih in številkah](#), 2020.

¹⁰ Uredba (ES) št. 1907/2006 o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (UL L 396, 30.12.2006).

¹¹ Uredba (ES) št. 1272/2008 o razvrščanju, označevanju in pakiranju snovi ter zmesi (UL L 353, 31.12.2008).

¹² Evropska komisija, [Study for the Strategy for the Non-Toxic Environment](#) (Študija o strategiji za nestrupeno okolje), str. 123.

¹³ *Prav tam*.

¹⁴ Eurostat, [Eurobarometer](#), 2020.

¹⁵ Na področju uporabe te strategije izraz „ranljive skupine“ pomeni tiste populacije, ki so bolj ranljive za izpostavljenost kemikalijam, ker so iz različnih razlogov bolj občutljive ali imajo nižji prag za učinke na zdravje, so bolj izpostavljene kemikalijam ali je zanje verjetneje, da jim bodo izpostavljene, ali pa imajo manj možnosti, da se same zaščitijo. Ranljive skupine običajno zajemajo noseče in doječe ženske, nerojene otroke, dojenčke in otroke, starejše ljudi ter delavce in prebivalce z visoko in/ali dolgotrajno izpostavljenostjo kemikalijam.

¹⁶ V zvezi s to strategijo in z njo povezanimi ukrepi so med njimi predvsem tiste snovi, ki so povezane s krožnim gospodarstvom, snovi s kroničnim učinkom na zdravje ljudi in okolje (seznam snovi za morebitno vključitev v uredbi REACH in Priloga VI k uredbi CLP), pa tudi snovi, ki ovirajo recikliranje za varne in visokokakovostne sekundarne surovine.

Bolj usklajen, bolj predvidljiv in močnejši regulativni okvir bo skupaj z neregulativnimi spodbudami pospeševal potrebne inovacije, omogočal več zaščite ter hkrati krepil konkurenčnost evropske kemijske industrije in njenih vrednostnih verig. Da bi EU zagotovila enake konkurenčne pogoje tržnim udeležencem v EU in zunaj nje, mora v skladu z našimi mednarodnimi zavezami zagotoviti **polno izvrševanje** svojih pravil o kemikalijah tako znotraj svojih meja kot na mejah ter jih spodbujati kot „zlati standard“ na svetovni ravni.

Zaradi **pandemije COVID-19** se ni samo povečala nujnost varovanja zdravja ljudi in planeta, ampak se zaradi nje tudi zavedamo, da so proizvodne in dobavne verige nekaterih kritičnih kemikalij, npr. tistih za proizvodnjo farmacevtskih proizvodov, vse bolj zapletene in da obsegajo ves svet. EU mora okrepiti svojo **odprto strateško avtonomnost z odpornimi vrednostnimi verigami** in najti več različnih trajnostnih virov za te kemikalije, ki se uporabljajo za namene, bistvene za naše zdravje in dosego podnebne nevtralnosti in krožnega gospodarstva.

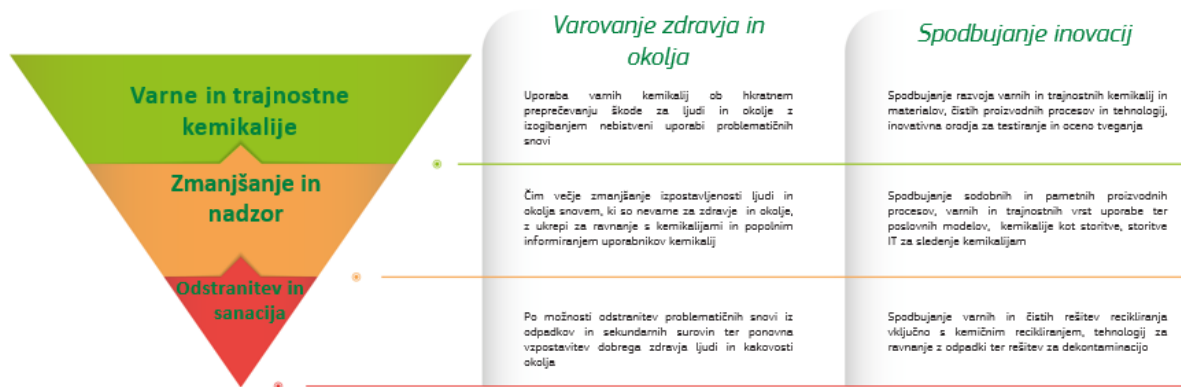
V strategiji so poudarjena področja, na katerih želi Komisija doseči večji napredek, in sicer v **tesnem sodelovanju z zainteresiranimi stranmi**, da bi te cilje podrobneje določili v okviru strogega postopka ocene učinka in izhajajoč iz obsežnih izsledkov, ki so že na voljo o uspešnosti obstoječe zakonodaje¹⁷. Komisija bo organizirala **okroglo mizo na visoki ravni** s predstavniki industrije, vključno z MSP, znanosti in civilne družbe, da bi cilje strategije uresničili v dialogu z zadevnimi zainteresiranimi stranmi. Osrednje vprašanje na okrogli mizi naj bi bilo, kako bi zakonodaja na področju kemikalij delovala učinkoviteje in uspešneje ter kako pospešiti razvoj in uvajanje inovativnih varnih in trajnostnih kemikalij v vseh sektorjih.

2. NA POTI V OKOLJE BREZ STRUPOV: NOVA DOLGOROČNA VIZIJA POLITIKE EU NA PODROČJU KEMIKALIJ

Skoraj 20 let po prvem strateškem pristopu k ravnanju s kemikalijami v Evropi¹⁸ je čas, da oblikujemo **ново dolgoročno vizijo za politiko EU na področju kemikalij**. Ta strategija v skladu z evropskim zelenim dogovorom stremi k okolju brez strupov, **v katerem se bodo kemikalije proizvajale in uporabljale tako, da bodo čim več prispevale k družbi, tudi k doseganju zelenega in digitalnega prehoda, hkrati pa ne bodo škodovala planetu ter sedanjim in prihodnjim rodovom**. Predvideva, da bo EU postala **konkurenčna v svetovnem merilu** pri proizvodnji in uporabi **varnih in trajnostnih kemikalij**. V strategiji sta predlagana jasen načrt poteka in časovnica za preobrazbo industrije s ciljem pritegniti naložbe v varne in trajnostne proizvode ter proizvodne metode.

¹⁷ Sem spadajo tudi nedavna preverjanja primernosti in ocenjevanja zakonodaje EU na področju kemikalij.

¹⁸ [COM\(2001\) 88](#).

Slika: Hierarhija brez strupov – nova hierarhija pri ravnanju s kemikalijami

V tej strategiji je začrtana pot za uresničitev te vizije z ukrepi za podporo inovacijam za varne in trajnostne kemikalije, krepitev varstva zdravja ljudi in okolja, poenostavitev in okrepitev pravnega okvira za kemikalije, pripravo celovite zbirke znanja za podporo oblikovanju politik, ki izhaja iz izsledkov, ter dajanje zgleda za ustrezno ravnanje s kemikalijami v svetovnem merilu.

2.1. Inovacije za varne in trajnostne kemikalije EU

Prehod na kemikalije, ki so **varne in trajnostne že v zasnovi**, ni le nujen z družbenega vidika, ampak je tudi velika gospodarska priložnost ter ključna sestavina okrevanja EU po krizi zaradi COVID-19. Glede na trende v svetovni kemijski industriji je to priložnost za kemijsko industrijo EU, da znova postane konkurenčna tako, da še naprej razvija varne in trajnostne kemikalije ter ustvarja trajnostne rešitve v vseh sektorjih, zlasti za gradbeni material, tkanine, nizkoogljično mobilnost, baterije, vetrne turbine in obnovljive vire energije. Predlog Komisije za instrument „Next Generation EU“ ter njen mehanizem za okrevanje in odpornost dajeta državam članicam EU možnost za naložbe v projekte, ki omogočajo lažji zeleni in digitalni prehod industrijskih panog EU, tudi v kemijskem sektorju, ter spodbujajo konkurenčnost trajnostne industrije EU. Pri prehodu na trajnostne kemikalije se bodo upoštevale tudi družbeno-gospodarske posledice, vključno z vplivi glede zaposlovanja na določene regije, sektorje in delavce.

2.1.1. Spodbujanje kemikalij, ki bodo varne in trajnostne že v zasnovi

Evropa ima podjetja, ki so na čelu razvoja, ter znanstvene in tehnične zmogljivosti za vodenje prehoda k **pristopu h kemikalijam**, ki bo **varen in trajnosten že v zasnovi**¹⁹. Regulativne in tržne pobude so bile že v veliki meri vzpostavljene, toda nadomeščanje najbolj škodljivih snovi ni potekalo s pričakovano hitrostjo²⁰ in podjetja, ki so na čelu razvoja, se še vedno

¹⁹ Na tej stopnji je mogoče pojem „varen in trajnosten že v zasnovi“ opredeliti kot pristop h kemikalijam v fazi pred dajanjem na trg, pri katerem je v ospredju zagotavljanje funkcije (ali storitve) ob izogibanju količinam in kemijskim lastnostim, ki bi lahko škodovala zdravju ljudi ali okolju, zlasti skupine kemikalij, za katere je verjetno, da bodo strupene (za okolje), obstojne, mobilne ali da se bodo kopičile v organizmih. Splošno trajnostnost bi bilo treba zagotoviti z zmanjšanjem okoljskega odtisa kemikalij, zlasti na podnebne spremembe, izkoriščanje virov, ekosisteme in biotsko raznovrstnost, na najmanjšo možno mero z vidika življenjskega cikla.

²⁰ Eurostat, [Chemicals production and consumption statistics](#) (Proizvodnja kemikalij in statistični podatki o porabi), 2020.

srečujejo z gospodarskimi in tehničnimi ovirami²¹. Za ta prehod je potrebna **močnejša podpora politike in finančna podpora**, pa tudi nasveti in pomoč, zlasti za MSP, in zanj si morajo skupaj prizadevati vsi: uradni organi, podjetja, vlagatelji in raziskovalci.

Regulativna orodja²² je treba izkoristiti za **pospeševanje in nagrajevanje** proizvodnje in uporabe varnih in trajnostnih kemikalij. Zlasti pomembno je spodbuditi industrijo, da bo, kolikor je mogoče, dajala prednost inovacijam za nadomeščanje problematičnih snovi²³. Prehod na kemikalije, ki bodo varne in trajnostne že v zasnovi, vključno s trajnostnimi biokemikalijami²⁴, in vlaganje v iskanje alternativ za problematične snovi sta ključna za zdravje ljudi in okolje ter pomemben predpogoj za doseg čistega krožnega gospodarstva.

VARNE IN TRAJNOSTNE ŽE V ZASNOVI

Komisija bo:

- pripravila **merila EU za kemikalije, ki bodo varne in trajnostne že v zasnovi**;
- vzpostavila **mrežo EU za pomoč pri varnih in že v zasnovi trajnostnih rešitvah** za spodbujanje sodelovanja in izmenjave informacij med sektorji in vzdolž vrednostne verige ter nudila tehnično znanje in izkušnje pri iskanju alternativ;
- zagotovila **razvoj, komercializacijo, uvajanje in uporabo** snovi, materialov in proizvodov, ki bodo **varni in trajnostni že v zasnovi**, s finančno podporo²⁵ – zlasti MSP – v okviru programa Obzorje Evropa, kohezijske politike, programa LIFE, drugih ustreznih instrumentov EU za financiranje in naložbe ter javno-zasebnih partnerstev;
- popisala in reševala neskladja v **znanjih in spretnostih** ter vrzeli v usposobljenosti na področju **varnih in že v zasnovi trajnostnih rešitev** ter zagotavljala ustrezna znanja in spretnosti na vseh ravneh, tudi v poklicnem in terciarnem izobraževanju, raziskavah, industriji in pri regulatorjih;
- v tesnem sodelovanju z zainteresiranimi stranmi določila **ključne kazalnike uspešnosti** za merjenje prehoda industrije na proizvodnjo varnih in trajnostnih kemikalij;
- zagotovila, da bo **zakonodaja o industrijskih emisijah** spodbujala uporabo varnih kemikalij v industriji v EU z zahtevo za ocene tveganja na kraju samem in omejevanjem uporabe snovi, ki vzbujajo veliko zaskrbljenost.

2.1.2. Doseganje varnih proizvodov in ciklov nestrupenih materialov

V čistem krožnem gospodarstvu je bistvenega pomena pospeševanje proizvodnje in uvajanja **sekundarnih surovin** ter zagotovitev, da so tako primarni kot sekundarni materiali vedno varni. Nedavno sprejeti akcijski načrt za krožno gospodarstvo²⁶ je pokazal, da je za to

²¹ Wood and Lowell Center for Sustainable Production, poročilo za Evropsko komisijo [Chemicals innovation action agenda](#) (Agenda ukrepov za inovacije na področju kemikalij), 2019.

²² Na podlagi uredbe REACH, v skladu s pregledom uredbe REACH, [COM\(2018\) 116, ukrep 5](#), in druge zakonodaje, kot so uredba o znaku za okolje ter direktivi o okoljsko primerni zasnovi in industrijskih emisijah.

²³ Glej opombo 16.

²⁴ V skladu s strategijo za biogospodarstvo, COM(2018) 673; okoljska trajnostnost biokemikalij bi morala biti dokazana z vidika celotnega življenjskega cikla.

²⁵ Ob spoštovanju pravil o državni pomoči.

²⁶ [COM\(2020\) 98](#).

potrebna kombinacija ukrepov, usmerjenih navzgor v vrednostni verigi, da bi zagotovili, da bodo proizvodi varni in trajnostni že v zasnovi, in navzdol, da bi dosegli večjo varnost in zaupanje v reciklirane materiale in proizvode. Toda nastanek dobro delujočega trga sekundarnih surovin ter prehod na varnejše materiale in proizvode upočasnuje vrsta težav, predvsem **pomanjkanje ustreznih informacij o kemijski vsebini** proizvodov²⁷. Potrošniki, akterji v vrednostni verigi in izvajalci dejavnosti ravnanja z odpadki zato ne morejo sprejemati premišljenih odločitev.

Če se želimo premakniti v smer življenjskih krogov materialov brez strupov in čistega recikliranja ter zagotoviti, da bo „**reciklirano v EU**“ referenčno merilo povsod po svetu, je treba zagotoviti, da bo **v proizvodih in recikliranih materialih čim manj problematičnih snovi**. Načeloma bi se morala enaka mejna vrednost za nevarne snovi uporabljati tako za neobdelan kot za recikliran material. Toda v nekaterih izjemnih okoliščinah bi bilo morda potrebno odstopanje od tega načela. To bi bilo možno pod pogojem, da je uporaba recikliranega materiala omejena na jasno opredeljene vrste uporabe, če ni negativnega vpliva na zdravje potrošnikov in okolje ter če je uporaba recikliranega materiala v primerjavi z neobdelanim materialom upravičena na podlagi analize vsakega primera posebej.

Regulativne ukrepe mora spremljati povečanje naložb v **inovativne tehnologije** za reševanje prisotnosti **podedovanih snovi v tokovih odpadkov**, kar bi lahko omogočilo, da se reciklira več odpadkov²⁸. To je še posebej pomembno pri nekaterih vrstah plastike in tkanin. Za ta namen bo treba razviti trajnostne inovacije in tehnologije. Določeno vlogo bi lahko imele tudi tehnologije, kot je kemijsko recikliranje, vendar le, če lahko zagotovijo splošno pozitivno in okoljsko uspešnost z vidika celotnega življenjskega cikla.

CIKLI NESTRUPENIH MATERIALOV

Komisija bo:

- prisotnost **problematičnih snovi v proizvodih** zmanjšala na najmanjšo možno mero z uvedbo zahtev, tudi v okviru pobude za politiko trajnostnih proizvodov, prednost pa bo dala tistim kategorijam proizvodov, ki prizadenejo ranljive populacije, ter tistim z največ možnostmi za krožnost, kot so tkanine, embalaža, vključno z embalažo prehranskih izdelkov, pohištvo, elektronika in IKT, gradbeništvo in stavbe;
- zagotovila, da bodo na razpolago **informacije o kemijski vsebini in varni rabi**, z uvedbo zahtev za informacije v okviru pobude za politiko trajnostnih proizvodov in sledenjem prisotnosti problematičnih snovi skozi življenjski cikel materialov in proizvodov²⁹;
- zagotovila, da bodo **avtorizacije in odstopanja** od omejitev za reciklirane materiale na podlagi uredbe REACH izjemna in upravičena;
- podpirala **naložbe v trajnostne inovacije**³⁰, s katerimi je mogoče dekontaminirati tokove odpadkov, okrepiti varno recikliranje in zmanjšati izvoz odpadkov, predvsem plastike in tkanin;
- oblikovala **metodologije za oceno tveganja kemikalij**, v katerih bo upoštevan

²⁷ [COM\(2018\) 32](#).

²⁸ *Prav tam*.

²⁹ Zlasti sedanje delo za pregled uredbe REACH na podlagi podatkovne zbirke SCIP agencije ECHA (ukrep 3), [COM\(2018\) 116](#) in priprava potnega lista proizvoda.

³⁰ Ob upoštevanju ustreznih pravil o državni pomoči.

celotni življenjski cikel snovi, materialov in proizvodov.

2.1.3. Ekologizacija in digitalizacija proizvodnje kemikalij

Proizvodnja kemikalij je eden od sektorjev, ki povzročajo največ onesnaževanja in porabijo največ energije in virov, ter je tesno povezana z drugimi energetsko intenzivnimi sektorji in procesi. Evropska kemijska industrija sicer že vlaga v izboljšave proizvodnih obratov, vendar so za zeleni in digitalni prehod v tem sektorju še vedno potrebne znatne naložbe³¹. **Novi in čistejši industrijski procesi in tehnologije** ne bi pripomogli le k zmanjšanju okoljskega odtisa proizvodnje kemikalij, ampak tudi k znižanju stroškov, izboljšanju pripravljenosti trga in ustvarjanju novih trgov za evropsko industrijo trajnostnih kemikalij.

Energijska učinkovitost mora imeti prednost skladno z ambicijo evropskega zelenega dogovora, odločilno vlogo za trajnostnost virov energije pa bi lahko imela goriva, kot sta vodik iz obnovljivih virov in trajnostno proizvedeni biometan³². Pomembno vlogo pri ekologizaciji proizvodnih procesov bi lahko imele **digitalne tehnologije**, kot so internet stvari, velepodatki, umetna inteligenca, pametni senzorji in robotika. Poleg tega lahko **kemijske inovacije** v vseh sektorjih prinesejo trajnostne rešitve za zmanjšanje skupnega okoljskega odtisa proizvodnih procesov.

Poleg vloge, ki jo ima tehnologija, so lahko **inovacije pri poslovnih modelih** pomembna spodbuda za zeleni prehod industrije, ki proizvaja in uporablja kemikalije. Razmisliti bi bilo treba o priložnostih za prehod s tradicionalne proizvodnje in uporabe kemikalij na **kemikalije kot storitve**³³ in jih spodbujati. S takimi inovacijami bi bilo mogoče kar najbolje izkoristiti strokovno znanje, zagotoviti učinkovito rabo virov skozi ves življenjski cikel ter spodbuditi lokalne inovacije in udeležbo MSP. V podporo temu razvoju bo taksonomija EU za trajnostno financiranje³⁴, ki bo pomagala pri usmerjanju finančnih sredstev v proizvodnjo in uporabo okoljsko trajnostnih kemikalij.

INOVACIJE V INDUSTRIJSKI PROIZVODNJI

Komisija bo preko svojih finančnih instrumentov ter programov raziskav in inovacij³⁵ podpirala:

- raziskave in razvoj **naprednih materialov** za uporabo v sektorjih energetike, gradbeništva, mobilnosti, zdravstva, kmetijstva in elektronike za uresničitev zelenega in digitalnega prehoda;
- raziskave, razvoj in uvajanje **nizkoogljičnih procesov za proizvodnjo kemikalij in materiala z majhnim vplivom na okolje**;
- raziskave in razvoj **inovativnih poslovnih modelov**, kot je poslovni model na podlagi

³¹ EEA, [Industrial pollution in Europe; State of the environment and outlook report](#) (Industrijsko onesnaževanje v Evropi: stanje okolja in predhodno poročilo), 2020.

³² V strategiji na področju vodika za podnebno nevtralno Evropo je poudarjena potreba po ukrepih podpore na strani povpraševanja ter uvajanju vodika iz obnovljivih virov v določenih sektorjih končne uporabe, kot je kemijski sektor. Take kvote ali najmanjši deleži bi lahko prišli v poštev tudi pri drugih gorivih iz obnovljivih virov, kot je biometan, [COM\(2020\) 301](#).

³³ „Kemikalije kot storitve“ vključujejo zakup kemikalij ter zakup storitev, kot so logistika, razvoj posebnih kemijskih procesov in načinov uporabe ter ravnanje z odpadki.

³⁴ Uredba (EU) 2020/852 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. junija 2020 o vzpostavitvi okvira za spodbujanje trajnostnih naložb in spremembi Uredbe (EU) 2019/2088. Komisija bo sprejela delegirane akte za določitev tehničnih meril za pregledovanje gospodarskih dejavnosti glede tega, kdaj in kako jih je mogoče šteti za okoljsko trajnostne.

³⁵ Evropski strukturni in investicijski skladi, mehanizem za pravični prehod, program InvestEU, instrument za strateške naložbe, pobuda REACT-EU, program Obzorje Evropa in program za digitalno Evropo.

izvedbe, za zagotovitev učinkovitejše uporabe kemikalij in drugih virov ter zmanjšanja odpadkov in emisij na najmanjšo možno mero;

- **prekvalifikacijo in izpopolnjevanje delovne sile**, ki sodeluje pri proizvodnji in uporabi kemikalij, v smeri zelenega in digitalnega prehoda;
- **dostop do financiranja tveganja**, zlasti za MSP in zagonska podjetja;
- razvoj in uvajanje infrastrukture, ki bo omogočala prehod na **uporabo, prenos in shranjevanje električne energije** iz obnovljivih/ogljico nevtralnih virov za proizvodnjo kemikalij;
- povečanje **sedanje stopnje uvajanja razpoložljivih tehnologij**, kot so internet stvari, velepodatki, umetna inteligenca, avtomatizacija, pametni senzorji in robotika, za namene proizvodnje.

2.1.4. *Krepitev odprte strateške avtonomnosti EU*

Proizvodne in dobavne verige **nekaterih kritičnih kemikalij**, npr. surovin, intermediatov in aktivnih farmacevtskih sestavin, so postale v preteklih desetletjih vse bolj zapletene in globalizirane. V pandemiji COVID-19 se je pokazalo, da **omejeno število dobaviteljev** nekaterih kemikalij za uporabo v aplikacijah, ki so bistvenega pomena za družbo, lahko predstavlja tveganje npr. za razpoložljivost zdravil in sposobnost EU za **odzivanje na zdravstvene krize**. Odpornost EU na motnje v oskrbi ni le ključnega pomena za zagotovitev razpoložljivosti kemikalij za uporabo v zdravstvenih aplikacijah, ampak tudi za doseganje splošnih **ciljev glede trajnostnosti iz evropskega zelenega dogovora**, vključno s tehnologijami za podnebno nevtralnost, kot so baterije, vetrne turbine in fotovoltaika, za krožnost čistih materialov ter za cilj ničelnega onesnaževanja.

Za odpornejše gospodarstvo in sisteme zdravstvenega varstva so poleg uspešne sedanje zmogljivosti proizvodnje kemikalij v EU potrebni dovolj raznoliki dobavni viri, boljše obvladovanje tveganja motenj na vseh ravneh, strateške rezerve, ustvarjanje zalog in mehanizmi, ki bodo zagotovili, da bodo dobavne verige v primeru krize še naprej nemoteno delovale.

KREPITEV ODPRTE STRATEŠKE AVTONOMIJE EU

Komisija bo:

- v skladu s sklepi Evropskega sveta iz oktobra 2020 in napovedano posodobitvijo sporočila o industrijski politiki ugotovila **strateške odvisnosti** in predlagala ukrepe za njihovo zmanjšanje;
- določila **strateške vrednostne verige** zlasti za tehnologije in načine uporabe, pomembne za zeleni in digitalni prehod, pri katerih so kritične kemikalije pomembni gradniki;
- sodelovala z zainteresiranimi stranmi pri izboljšanju **strateškega predvidevanja**

Unije na področju kemikalij;

- spodbujala **medregionalno sodelovanje vzdolž vrednostnih verig trajnostnih kemikalij** s pametno specializacijo³⁶, da bi pospešila pripravo skupnih naložbenih projektov;
- krepila **odpornost dobave EU in trajnostnost** kemikalij za uporabo v **aplikacijah**, ki so za družbo **bistvenega pomena**, s pomočjo mehanizmov EU za financiranje in naložbe³⁷.

2.2. Močnejši pravni okvir EU za reševanje perečih okoljskih in zdravstvenih težav

Čeprav je pristop EU k ravnanju s kemikalijami učinkovit pri zmanjševanju izpostavljenosti ljudi in okolja nekaterim problematičnim snovem, je zaradi stalnih in porajajočih se zdravstvenih in okoljskih težav potrebna **okrepitev pravnega okvira**, da bi se lahko hitro odzival na znanstvena dognanja ter postal bolj usklajen, preprost in predvidljiv za vse akterje. Okrepiti bi bilo treba zlasti **uredbi REACH in CLP**, ki sta **osnova EU za reguliranje kemikalij**, ter ju dopolniti z **usklajenimi pristopi k ocenjevanju kemikalij in ravnanju z njimi** v sedanji sektorski zakonodaji, zlasti tisti za reguliranje izdelkov za široko porabo.

2.2.1. Zaščita potrošnikov, ranljivih skupin in delavcev pred najbolj škodljivimi kemikalijami

Potrošniki so z vseh strani izpostavljeni kemikalijam v proizvodih, od igrač in izdelkov za nego otrok do npr. materialov, namenjenih za stik z živili, kozmetike, pohištva in tkanin, milijoni delavcev povsod po EU pa vsak dan prihajajo v stik s kemičnimi snovmi, ki jim lahko škodujejo³⁸. Za kemikalije z nekaterimi nevarnimi lastnostmi so še posebej občutljive ranljive skupine prebivalstva, kot so otroci, nosečnice in starejši³⁹.

Ena od največjih zdravstvenih koristi zakonodaje EU na področju kemikalij v zadnjih desetletjih je zmanjšanje izpostavljenosti državljanek in državljanov rakotvornim snovem. To je bilo možno zlasti po zaslugi **preventivnega pristopa v celotni zakonodaji**, t. i. **splošnega pristopa k obvladovanju tveganja**⁴⁰, ki pomeni, da so bile rakotvorne snovi na splošno prepovedane v večini izdelkov za široko porabo in v vrstah uporabe, kjer bi jim bile izpostavljene ranljive skupine, hkrati pa so bile dovoljene omejene izjeme pod pogoji, ki so bili jasno opredeljeni z zakonom. Tak preventivni pristop je **preprostejši** in navadno **hitrejši** ter daje **vsem akterjem** (izvršilnim organom, industriji in nadaljnjim uporabnikom) **jasna**

³⁶ V okviru kohezijske politike EU je [pametna specializacija](#) pristop na lokalni osnovi.

³⁷ Npr. Evropski strukturni in investicijski skladi, mehanizem za pravični prehod, Evropski sklad za strateške naložbe, pobuda REACT-EU, program Obzorje Evropa, v skladu s pravili o državni pomoči, če se uporabljajo.

³⁸ Za kemikalije, pri katerih se za glavno tveganje šteje izpostavljenost na delovnem mestu, so zlasti pomembne direktive o varnosti in zdravju pri delu.

³⁹ [SWD\(2019\) 199](#).

⁴⁰ V pravnem okviru EU na področju kemikalij je „splošni pristop k obvladovanju tveganja“ samodejno sprožilo za vnaprej določene ukrepe obvladovanja tveganja (npr. zahteve glede embalaže, omejitve, prepovedi, itd.), ki izhajajo iz nevarnih lastnosti kemikalije in splošnih vidikov izpostavljenosti tej kemikaliji (npr. razširjena uporaba, uporaba v proizvodih za otroke, izpostavljenost, ki jo je težko omejiti). Uporablja se v več zakonodajnih aktih na podlagi posebnih vidikov (npr. značilnosti nevarnosti, ranljivost določenih skupin prebivalstva, izpostavljenost, ki je ni mogoče omejiti ali je zelo razširjena), [SWD\(2019\) 199](#).

znamjenja glede vrst kemijskih snovi, pri katerih bi morala industrija dajati prednost **inovacijam**⁴¹.

Toda velika večina kemikalij v EU je trenutno regulirana za vsak primer in za vsako vrsto uporabe posebej⁴². Zaradi številnih izsledkov in zaskrbljenosti državljanek in državljanov je upravičeno, da pri najbolj škodljivih kemikalijah **splošni pristop postane privzeta možnost, zlasti glede njihove uporabe v izdelkih za široko porabo**. To bo potekalo postopoma. Prvič: Komisija bo splošni pristop razširila na obvladovanje tveganja, s čimer bo zagotovila, da izdelki za široko porabo ne bodo vsebovali kemikalij, ki povzročajo raka in genske mutacije, vplivajo na reproduktivni ali endokrini sistem ali pa so obstojne in se kopičijo v organizmih. Drugič: takoj bo začela izvajati obsežno oceno tveganja, da bi opredelila načine in roke za razširitev enakega splošnega pristopa glede izdelkov za široko porabo na še druge kemikalije, med drugim tiste, ki vplivajo na imunski, živčni ali dihalni sistem, in tiste, ki so strupene za določen organ.

Z razširitvijo splošnega pristopa bo zagotovljena doslednejša zaščita potrošnikov, ranljivih skupin in naravnega okolja, hkrati pa bo uporaba teh najbolj škodljivih kemikalij še vedno dovoljena, če bo dokazano, da je **bistvenega pomena za družbo**. Merila za bistvene vrste uporabe teh kemikalij bo treba ustrezno opredeliti, da bi zagotovili usklajeno uporabo v celotni zakonodaji EU, zlasti pa bo treba upoštevati potrebe za uresničitev zelenega in digitalnega prehoda.

ZAŠČITA PRED NAJBOLJ ŠKODLJIVIMI KEMIKALIJAMI

Komisija bo:

- razširila splošni pristop k obvladovanju tveganja, da bi zagotovila, da **izdelki za široko porabo**, med drugim materiali, namenjeni za stik z živili, igrače, izdelki za nego otrok, kozmetika, detergenti, pohištvo in tkanine, ne bodo vsebovali kemikalij, ki povzročajo **raka in genske mutacije, vplivajo na reproduktivni ali endokrini sistem ali pa so obstojne in se kopičijo v organizmih**. Poleg tega bo takoj začela izvajati obsežno oceno tveganja, da bi opredelila načine in roke za razširitev enakega splošnega pristopa glede izdelkov za široko porabo na še druge škodljive kemikalije, med drugim tiste, ki vplivajo na **imunski, živčni ali dihalni sistem**, in tiste, ki so **strupene za določen organ**;
- dokler splošni pristop k obvladovanju tveganja še ne bo veljal, **dajala prednost omejevanju vseh navedenih snovi** za vse vrste uporabe, in sicer tako, da jih bo obravnavala v skupinah, namesto da bi regulirala vsako posebej;
- zagotavljala varnost otrok⁴³ pred nevarnimi snovmi v **izdelkih za nego otrok** in drugih proizvodih za otroke (razen igrač) z obveznimi pravnimi zahtevami direktive o splošni varnosti proizvodov in omejitvami iz uredbe REACH, da bi zagotovila enako

⁴¹ [SWD\(2019\) 199](#).

⁴² V „posebnih ocenah tveganja“ se upoštevajo tveganje, uporaba snovi in z njo povezani konkretni scenariji izpostavljenosti za ljudi in okolje, na podlagi njihovih rezultatov pa se začnejo izvajati ukrepi za obvladovanje tveganja, [SWD\(2019\) 199](#).

⁴³ Pravica otrok do zdravja bo obravnavana tudi v prihodnji strategiji EU o otrokovih pravicah.

raven zaščite kot v igračah;

- opredelila **merila za bistvene vrste uporabe**⁴⁴, da bi zagotovila, da bodo najbolj škodljive snovi dovoljene samo, če je njihova uporaba potrebna za zdravje in varnost ali če je ključna za delovanje družbe in ni nobenih drugih možnosti, ki bi bile sprejemljive z vidika okolja in zdravja. Ta merila bodo vodila za uporabo pojma „bistvene vrste uporabe“ v vsej ustrezni zakonodaji EU tako za splošne kot posebne ocene tveganja;
- stopnjo zaščite, ki jo na podlagi uredbe REACH uživajo potrošniki, razširila na **poklicne uporabnike**;
- izboljšala **zaščito delavcev** tako, da bo v okviru prihodnjega strateškega okvira za varnost in zdravje pri delu opredelila nadaljnje prednostne naloge za reševanje izpostavljenosti delavcev nevarnim snovem, tudi z navedbo najbolj nevarnih snovi, za katere bo Komisija po ustaljenem postopku posvetovanja na področju varnosti in zdravja pri delu predlagala določitev poklicnih mejnih vrednosti. Poleg tega bo izboljšala zaščito delavcev, zlasti tako, da bo predlagala znižanje sedanjih poklicnih mejnih vrednosti za svinec in azbest ter določila zavezujočo mejno vrednost za diizocianate.

Posebno pozornost je treba posvetiti izpostavljenosti ljudi in okolja **endokrinim motilcem**. Te snovi se vse bolj povezujejo z boleznimi, ki delujejo preko hormonskega sistema⁴⁵. Njihova uporaba narašča, kar predstavlja resno nevarnost za zdravje ljudi in prostoživečih živali ter povzroča gospodarske stroške za družbo. Hormoni nadzorujejo razvoj možganov in rast, zato ima izpostavljenost endokrinim motilcem med razvojem zarodka in puberteto nepopravljive učinke, od katerih se nekateri zaznajo šele več let pozneje⁴⁶. Čeprav nekateri zakonodajni akti⁴⁷ omogočajo določanje endokrinih motilcev, je regulativni sistem EU na splošno razdrobljen in omejen, zato bi ga bilo treba združiti in poenostaviti, da bi zagotovili, da bodo endokrini motilci pravočasno prepoznani ter da bo izpostavljenost ljudi in okolja čim manjša. Zato bi bilo treba v vsej zakonodaji uporabiti splošni preventivni pristop k obvladovanju tveganja⁴⁸, zlasti da bi se izognili uporabi endokrinih motilcev v izdelkih za široko porabo.

ENDOKRINI MOTILCI

Komisija bo:

- predlagala določitev **pravno zavezujočega prepoznavanja nevarnosti** endokrinih motilcev na podlagi opredelitve Svetovne zdravstvene organizacije, izhajajoč iz meril, ki so že pripravljena za pesticide in biocide, ter njihovo uporabo v celotni zakonodaji;

⁴⁴ Ob upoštevanju opredelitve pojma „bistvena uporaba“ v [Montrealskem protokolu o substancah, ki škodljivo delujejo na ozonski plašč, ki je bil uveden](#) za ocenjevanje, ali je uporaba določenih kemikalij zares potrebna, vendar ob hkratnem priznavanju, da je področje kemikalij, ki ga pokriva pravni okvir EU na področju kemikalij, veliko širše od posebnega področja kemikalij, ki ga pokriva Montrealski protokol.

⁴⁵ Motnje v zvezi z endokrinim sistemom vplivajo zlasti na delovanje ščitnice, imunskega sistema, reproduktivnega sistema in splošnega človeškega metabolizma, SWD(2020) 249.

⁴⁶ C. Ganzleben, A. Kazmierczak, [Leaving no one behind – understanding environmental inequality in Europe](#) (Ne zapostavimo nikogar – kako razumeti okoljsko nepravilnost v Evropi), 2020.

⁴⁷ Uredba REACH, Uredba (ES) št. 1107/2009 o dajanju fitofarmaceutskih sredstev v promet in Uredba (EU) št. 528/2012 o dostopnosti na trgu in uporabi biocidnih proizvodov.

⁴⁸ SWD(2020) 249.

- zagotovila, da bo **prepovedana uporaba endokrinih motilcev v izdelkih za široko porabo**, takoj ko bodo prepoznani, in da bo njihova uporaba dovoljena samo, če je dokazano, da je bistvenega pomena za družbo;
- okrepila **zaščito delavcev** z določitvijo endokrinih motilcev za kategorijo snovi, ki vzbuja veliko zaskrbljenost, v uredbi REACH;
- s pregledom in okrepitevijo zahtev za informiranje v vsej zakonodaji zagotovila, da bodo imeli **uradni organi na razpolago** dovolj ustreznih **informacij** za prepoznavanje endokrinih motilcev;
- pospešila razvoj in uvajanje **metod za pridobivanje informacij** o endokrinih motilcih s pregledovanjem in testiranjem snovi.

2.2.2. Zaščita ljudi in okolja pred kombiniranimi učinki kemikalij

Ljudje in drugi živi organizmi so vsak dan izpostavljeni **mešanici najrazličnejših kemikalij iz različnih virov**. V zadnjih letih je bil dosežen precejšen napredek pri odpravljanju nekaterih vrzeli v znanju o kombiniranem učinku teh kemikalij. Toda varnost kemikalij v EU se navadno ocenjuje s posamičnim ocenjevanjem snovi ali, v nekaterih primerih, zmesi, ki se namenoma dodajo za posebne vrste uporabe, ne da bi upoštevali kombinirano izpostavljenost več kemikalijam iz različnih virov in skozi čas⁴⁹. Pri ljudeh so lahko kombinirani učinki kemikalij v zaprtih okoljih še močnejši. V nekaterih zakonodajnih aktih⁵⁰ se zahteva ocena skupne izpostavljenosti isti kemikaliji iz različnih virov. Izrecnih zahtev za upoštevanje vpliva **nenamernih zmesi** večinoma ni, trenutno obstajajo pri zaščiti delavcev⁵¹. V zakonodaji na področju pesticidov in biocidov se zahteva upoštevanje kumulativnih in sinergijskih učinkov⁵². Pri pesticidih je bil dosežen napredek pri pripravi ciljno usmerjene metodologije, delo pa se bo še pospešilo, tako da bo mogoče obstoječe določbe izvajati v celoti⁵³.

Da bi našli ustrezne rešitve za kombinirani učinek zmesi kemikalij, je treba dosledno sprejeti pravne zahteve, s katerimi bi zagotovili, da bodo tveganja zaradi hkratne izpostavljenosti več kemikalijam učinkovito in sistematično upoštevana na vseh področjih politike, povezanih s kemikalijami. Ker posebno ocenjevanje in reguliranje nešteti možni kombinaciji trenutno ni realno in tudi ne ekonomsko izvedljivo, prihaja v znanosti do soglasja, da je treba **učinek zmesi kemikalij upoštevati in ga splošneje vključiti v ocene tveganja kemikalij**⁵⁴. Hkrati bi bilo mogoče za posebna področja politike še naprej razvijati in preučevati ciljno usmerjene metodologije.

ZMESI KEMIKALIJ

Komisija bo:

⁴⁹ SWD(2020) 248.

⁵⁰ Npr. zakonodaja o materialih, namenjenih za stik z živili, in okoljska zakonodaja, SWD(2020) 248.

⁵¹ Direktiva Sveta 98/24/ES o varovanju zdravja in zagotavljanju varnosti delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim dejavnikom pri delu (UL L 131, 5.5.1998) določa, da je treba tveganje, ki ga predstavlja kombinacija vseh kemičnih snovi, oceniti in obvladovati.

⁵² SWD(2020) 248.

⁵³ To bo potekalo najprej na podlagi Uredbe (ES) št. 396/2005 o mejnih vrednostih ostankov pesticidov, v drugi fazi pa na podlagi uredbe o fitofarmaceutskih sredstvih.

⁵⁴ SWD(2020) 248.

- ocenila, kako bi bilo najbolje v uredbo REACH vključiti **dejavniki oziroma dejavnike ocene zmesi** za oceno kemijske varnosti snovi;
- uvedla ali okrepila določbe za upoštevanje **kombiniranih učinkov v drugi ustrezni zakonodaji**, kot je zakonodaja o vodi, aditivih za živila, igračah, materialu, namenjenemu za stik z živili, detergentih in kozmetiki;
- izboljšala ocene **zmesi, ki se uporabljajo pri proizvodnji tobačnih** in povezanih proizvodov, po možnosti s pomočjo obstoječih agencij EU⁵⁵.

⁵⁵ Direktiva 2014/40/EU o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o proizvodnji, predstavitvi in prodaji tobačnih in povezanih izdelkov (UL L 127, 29.4.2014).

2.2.3. Ničelnemu kemičnemu onesnaževanju okolja naproti

Nevarne kemikalije in njihovo zapleteno medsebojno učinkovanje z drugimi okoljskimi stresorji lahko **dolgotrajno in obsežno vplivajo** na kopensko in morsko okolje. Prispevajo lahko k zmanjšanju odpornosti ekosistema, povzročijo hiter upad in v končni fazi izumrtje živalske populacije⁵⁶, lahko pa vplivajo tudi na zdravje in dobro počutje ljudi, nenazadnje zaradi možne prisotnosti kontaminantov v prehranski verigi. V EU po ocenah obstaja 2,8 milijona možnih kontaminiranih lokacij, predvsem zaradi odstranjevanja in obdelave odpadkov, ki predstavljajo znatno okoljsko nevarnost za kopenske in vodne ekosisteme ter vplivajo na produktivnost tal⁵⁷. Sedanji regulativni okvir in okvir politike to le s težavo upošteva, zato bi ga bilo treba okrepiti.

KEMIČNO ONESNAŽEVANJE V NARAVNEM OKOLJU

Komisija bo:

- predlagala nove razrede in merila nevarnosti v uredbi CLP, da bi v celoti obravnavala **strupenost za okolje, obstojnost, mobilnost in kopičenje v organizmih**;
- med snovmi, ki vzbujajo veliko zaskrbljenost, uvedla kategorije **endokrinih motilcev, obstojnih, mobilnih in strupenih ter zelo obstojnih in zelo mobilnih snovi**;
- z okrepitevijo zahtev v vsej zakonodaji zagotovila, da bodo informacije, ki bodo na razpolago uradnim organom, omogočale **celovite ocene okoljskega tveganja**;
- v prihodnji strategiji za farmacevtske proizvode za Evropo⁵⁸ podala rešitve za **vpliv proizvodnje in uporabe farmacevtskih proizvodov** na okolje;
- podpirala raziskave in razvoj za **dekontaminacijske rešitve** v kopenskem in vodnem okolju;
- okrepila uredbo o **kemičnih kontaminantih v hrani**, da bi zagotovila visoko raven varovanja zdravja ljudi.

Posebno pozornost je treba nameniti **per- in polifluoriranim alkilnim snovem (PFAS)** zaradi številnih primerov kontaminacije tal in vode, tudi pitne⁵⁹, v EU in po svetu⁶⁰, štivila ljudi, ki jih je prizadel celoten niz bolezni, ter s tem povezanih družbenih in gospodarskih stroškov⁶¹. Zato Komisija predlaga celovit sklop ukrepov za **reševanje vprašanja uporabe PFAS in kontaminacije z njimi**. Njihov namen je predvsem postopno opuščanje rabe PFAS v EU, razen če je dokazano bistvenega pomena za družbo.

⁵⁶ [COM\(2019\) 264](#).

⁵⁷ Evropska komisija, [Status of local soil contamination in Europe](#) (Stanje lokalne kontaminacije tal v Evropi), 2018.

⁵⁸ In na podlagi sporočila z naslovom Strateški pristop Evropske unije k farmacevtskim izdelkom v okolju, [COM\(2019\) 128](#).

⁵⁹ Svetovna zdravstvena organizacija, [Keeping our water clean: the case of water contamination in the Veneto Region](#) (Ohranimo naše vode čiste: primer kontaminacije vode v pokrajini Veneto, Italija, 2017).

⁶⁰ Študija, ki jo je financiral Nordijski ministrski svet, [The Costs of Inaction. A socioeconomic analysis of environmental and health impacts linked to exposure to PFAS](#) (Stroški neukrepanja: družbenoekonomska analiza vplivov na okolje in zdravje, povezanih z izpostavljenostjo PFAS), 2019.

⁶¹ Stroški zaradi izpostavljenosti PFAS v Evropi se ocenjujejo na 52–84 milijard EUR na leto; *prav tam*.

PFAS⁶²

Komisija bo:

- prepovedala vse **PFAS** kot skupino v **penah za gašenje požarov** ter v **drugih vrstah uporabe**, tako da bo njihova uporaba dovoljena samo, če je bistvenega pomena za družbo;
- v upoštevni zakonodaji na področju vode, trajnostnih izdelkov, živil, industrijskih emisij in odpadkov obravnavala PFAS s **skupinskim pristopom**;
- podala rešitve za **pomislike** glede PFAS v **svetovnem okviru** v ustreznih mednarodnih forumih⁶³ in v dvostranskih dialogih o politikah s tretjimi državami;
- vzpostavila pristop za celotno EU in zagotovila finančno podporo v okviru programov raziskav in inovacij, da bi ugotovila in razvila **inovativne metodologije za sanacijo kontaminacije s PFAS** v okolju in proizvodih;
- v okviru programa Obzorje Evropa zagotovila financiranje raziskav in inovacij za varne **inovacije za nadomestitev PFAS**.

2.3. Poenostavitev in združitev pravnega okvira

Pravni okvir EU za oceno nevarnosti in tveganja ter ravnanje s kemikalijami je **obsežen in zapleten**. Zakonodaja EU na področju kemikalij na splošno daje rezultate in ustreza svojemu namenu. Toda več pomembnih šibkih točk preprečuje, da bi zakonodaja EU na področju kemikalij dosegla vse, kar bi lahko⁶⁴. Če ne bo kmalu rešitev zanje, bo okvir le s težavo pravočasno in učinkovito obvladoval sedanjo in prihodnjo proizvodnjo in uporabo kemikalij. Ključni cilj te strategije je zagotoviti **poenostavitev tega okvira** ter **združitev in popolno uporabo** pravil EU o kemikalijah.

2.3.1. Ena snov, ena ocena

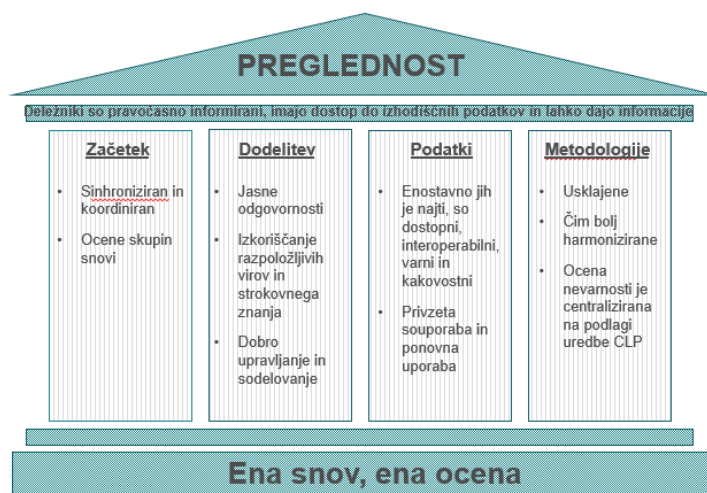
Poseben izziv za uradne organe in zainteresirane strani so zapleteni postopki ocene. Zaradi njih lahko pride so nedoslednosti, počasnih postopkov, neučinkovite rabe virov in nepotrebnih obremenitev.

Komisija si bo prizadevala narediti te postopke ocene **preprostejše in bolj pregledne**, da bi zmanjšala obremenitev vseh zainteresiranih strani ter omogočila hitrejše, doslednejše in bolj predvidljivo odločanje. Ta postopek bo podpiral tudi postopen prehod z ocenjevanja in reguliranja kemikalij za vsako snov posebej na skupinsko reguliranje.

⁶² Več podrobnosti v SWD(2020) 247.

⁶³ Stockholmska, Rotterdamska in Baselska konvencija ter OECD.

⁶⁴ [COM\(2019\) 264](#).

Ocene kemijske varnosti se začenjajo izvajati na podlagi različnih zakonodajnih aktov, s strani različnih akterjev in ob različnem času, izvajajo pa jih različne agencije EU⁶⁵, znanstveni odbori⁶⁶, strokovne skupine ali službe Komisije. Zainteresirane strani in splošna javnost težko sledijo regulativnim postopkom in odločitvam, ki izhajajo iz njih. Načelo „ena snov, ena ocena“ bo zagotovilo, da bosta **začetek postopka in določitev prednostnih nalog** pri ocenah varnosti potekala usklajeno, pregledno in, kolikor je mogoče, sinhronizirano, pri čemer bodo upošteevane posebnosti vsakega sektorja. Če se ocena predlaga na podlagi enega zakonodajnega akta, je treba v celoti upoštevati načrtovanje na podlagi drugih zakonodajnih aktov, da bi zagotovili usklajeno ukrepanje. To bi lahko najučinkoviteje dosegli, če bi izhajali iz uspešnega „orodja za usklajevanje javnih dejavnosti“, obstoječega mehanizma, ki je vzpostavljen na podlagi uredbe REACH in uredbe CLP⁶⁷. Da se delo ne bi podvajalo, bo ključnega pomena zgodnje soglasje o opredelitvi problema, pri katerem bo imela prednost skupinska ocena snovi s podobno strukturo ali funkcijo. Uporaba razpoložljivih virov in strokovnega znanja se bo optimizirala z jasno **dodelitvijo odgovornosti** ter dobrim sodelovanjem med vsemi akterji.

USKLAJITEV IN POENOSTAVITEV UKREPOV V CELOTNI ZAKONODAJI EU NA PODROČJU KEMIKALIJ

Komisija bo:

- z uporabo enotnega „orodja za usklajevanje javnih dejavnosti“ dajala na razpolago aktualen **pregled vseh načrtovanih in tekočih dejavnosti** uradnih organov na področju kemikalij;
- ustanovila strokovno **delovno skupino držav članic, služb Komisije in agencij EU**⁶⁸, v kateri bo potekala razprava o pobudah za ocene nevarnosti/tveganja kemikalij v celotni zakonodaji na področju kemikalij, pri čemer bodo upošteevane tudi

⁶⁵ Evropska agencija za varnost hrane (EFSA), Evropska agencija za kemikalije (ECHA), Evropska agencija za zdravila (EMA) in Evropska agencija za okolje (EEA).

⁶⁶ Znanstveni odbor za zdravstvena, okoljska in nastajajoča tveganja ([SCHEER](#)), Znanstveni odbor za varstvo potrošnikov ([SCCS](#)).

⁶⁷ ECHA, [orodje za usklajevanje javnih dejavnosti](#).

⁶⁸ EFSA, ECHA, EMA in EEA.

posebnosti zadevnega sektorja;

- vzpostavila **mehanizem za usklajevanje** znotraj Komisije za dogovarjanje o ukrepih in njihovo usklajevanje, kolikor je mogoče, glede ugotovitve/uvrstitve nevarnosti in ocene tveganja v celotni zakonodaji na področju kemikalij ter nadzor postopka v smeri načela „ena snov, ena ocena“;
- racionalizirala uporabo strokovnega znanja in virov tako, da bo predlagala **prerazporeditev tehničnega in znanstvenega dela** na področju kemikalij, ki se izvaja na podlagi upoštevnih zakonodajnih aktov, na evropske agencije, vključno z delom SCHEER in SCCS⁶⁹;
- predlagala okrepitev **upravljanja Evropske agencije za kemikalije** in izboljšanje trajnostnosti njenega modela financiranja;
- reformirala postopke za **avtorizacijo in omejevanje na podlagi uredbe REACH** na podlagi ključnih izsledkov iz njenega izvajanja v praksi⁷⁰.

Da bi bili regulativni rezultati usklajeni, bi bilo treba v zakonodaji EU na področju kemikalij uporabljati **usklajeno terminologijo**, zlasti za opredelitev kemikalij (npr. nanomateriali). V ocenah politike se je pokazalo tudi, da zainteresirane strani ne vedo vedno, katere informacije so na voljo, in da so pravice do ponovne uporabe včasih preveč omejujoče. Iz njih je razvidnih tudi precej pomanjkljivosti pri interoperabilnosti in dostopnosti **podatkov o kemikalijah**⁷¹. Poleg tega se v regulativnih ocenah varnosti uporabljajo **različne metodologije**, ki lahko pripeljejo do različnih rezultatov, **akademske študije** pa niso dovolj izkoriščene. Poleg tega se za začetek in izvedbo ocen ter uporabo podatkov uporabljajo različna **pravila glede preglednosti**.

Cilj pristopa po načelu „ena snov, ena ocena“ je zagotoviti, da bodo metodologije bolj usklajene in, kolikor je mogoče, harmonizirane. Odpravil naj bi tehnične ali upravne ovire za dostop do podatkov, in sicer po načelu, da mora biti mogoče **podatke brez težav najti, da morajo biti interoperabilni in varni ter da mora biti pri njih privzeta souporaba in ponovna uporaba**⁷². Podatki bodo na voljo v ustreznih oblikah in orodjih, tj. v programu IUCLID⁷³ in na platformi IPCHEM⁷⁴, da bo zagotovljena interoperabilnost. Poleg tega bo načelo „ena snov, ena ocena“ izboljšalo zaupanje v znanstveno podlago postopka odločanja EU na področju kemikalij, saj bo izhajalo iz pomembnih korakov, narejenih v smeri preglednosti v sektorju varnosti hrane v EU⁷⁵.

METODOLOGIJE IN PODATKI

⁶⁹ Znanstveni odbor za zdravstvena, okoljska in nastajajoča tveganja in Znanstveni odbor za varstvo potrošnikov.

⁷⁰ Pregled uredbe REACH, [COM\(2018\) 116](#).

⁷¹ [COM\(2019\) 264](#).

⁷² V skladu s [strategijo EU za podatke](#).

⁷³ ECHA, [program IUCLID](#).

⁷⁴ Evropska komisija, [platforma IPCHEM](#).

⁷⁵ Zlasti v smislu obvezne priglasitve naročenih študij ter dostopnost znanstvenih podatkov in informacij, kot so opredeljene za preglednost ocene tveganja EU v prehranski verigi. Glej Uredbo (EU) 2019/1381 o preglednosti in trajnosti ocenjevanja tveganja v prehranski verigi v EU (UL L 231, 6.9.2019).

Komisija bo:

- zagotovila, da bo uredba CLP **osrednja podlaga za razvrstitev glede na nevarnosti** in da bo Komisiji omogočala začenjanje postopkov harmonizirane razvrstitve⁷⁶;
- pregledala **opredelitev pojma „nanomaterial“**⁷⁷ in z uporabo pravno zavezujočih mehanizmov zagotovila njegovo dosledno uporabo v celotni zakonodaji;
- pripravila **skupno platformo odprtih podatkov** o kemikalijah⁷⁸ za omogočanje lažje souporabe informacij o kemikalijah iz vseh virov, dostopa do njih in njihove ponovne uporabe;
- s centralizirano in urejeno zbirko EU spodbujala ponovno uporabo in harmonizacijo **mejnih vrednosti na podlagi zdravja ljudi in okolja**⁷⁹ pri ocenjevalcih in upravljavcih tveganja v EU;
- uvedla orodja in prakse, s katerimi bo zagotovljeno, da bodo ustrezni **podatki iz znanstvenih raziskav** brez težav dostopni za ocene varnosti in da bodo primerni za regulatorne namene;
- omogočila organom EU in nacionalnim organom naročanje **testiranja in spremljanja snovi** v okviru regulativnega okvira, če se bo štelo, da je potrebnih več informacij⁸⁰;
- odpravila **zakonodajne ovire za ponovno uporabo podatkov** in boljše **racionalizirala tok podatkov o kemikalijah** med organi EU in nacionalnimi organi;
- razširila načelo **odprtih podatkov** in zadevna **načela preglednosti** s sektorja EU za varnost hrane na druge zakonodajne akte na področju kemikalij.

2.3.2. Pristop ničelne tolerance do neskladnosti

Vse kemikalije, materiali in proizvodi, proizvedeni v EU ali dani na evropski trg, morajo v celoti izpolnjevati zahteve EU glede informacij, varnosti in okolja. Kljub temu gre trenutno pri skoraj 30 % opozoril na **nevarnih proizvodih na trgu** za tveganja zaradi kemikalij, pri čemer 90 % teh proizvodov prihaja v EU od zunaj⁸¹, poseben izziv pa so **uvoženi izdelki in spletna prodaja**. Prav tako je samo tretjina registracijske dokumentacije za kemijske snovi, ki jih je industrija registrirala na podlagi uredbe REACH, docela skladna z zahtevami po informacijah⁸². Nujno je treba pospešiti izvajanje in izvrševanje zakonodaje na področju kemikalij, da bi zagotovili skladnost za proizvodnjo kemikalij in njihovo dajanje na trg ter za njihovo sprostitev in odstranjevanje.

⁷⁶ Zlasti z dodajanjem endokrinih motilcev in kategorij PBT/vPvB, oceno potrebe po posebnih merilih za imunotoksičnost in nevrotoksičnost, ki so trenutno v končnih točkah nevarnosti „specifična strupenost za ciljne organe“ in „reproduktivna toksičnost“, ter po potrebi njihovo spremembo.

⁷⁷ Kot je določeno v Priporočilu Komisije 2011/696/EU o opredelitvi nanomateriala (UL L 275, 20.10.2011).

⁷⁸ V okviru podatkovnega prostora za evropski zeleni dogovor, napovedanega v okviru [strategije EU za podatke](#).

⁷⁹ Npr. predvidene koncentracije brez učinka (PNEC), izpeljane ravni brez učinka (DNEL), mejne vrednosti za poklicno izpostavljenost na podlagi zdravja, standardi kakovosti vode, največji skupni dnevni vnos itd.

⁸⁰ Izhajajoč iz obstoječih praks, kot so ocena snovi na podlagi uredbe REACH, opazovalni sezname na podlagi okvirne direktive o vodah in direktive o podzemnih vodah, statistično raziskovanje rabe in pokrovnosti tal, evropska pobuda za humani biomonitoring (HBM4EU) ter predlagano evropsko partnerstvo za oceno tveganja.

⁸¹ Podatki iz [sistema EU za hitro obveščanje o nevarnih neživilskih izdelkih \(Safety Gate/Rapex\)](#).

⁸² Komisija je v pregledu uredbe REACH ugotovila, da je neskladnost registracijske dokumentacije ključna težava, ki ovira napredek. Agencija ECHA in Komisija sta medtem pripravili [skupni akcijski načrt](#) za pospešitev pregledov skladnosti v vsej registracijski dokumentaciji.

Izvajanje nove uredbe o nadzoru trga⁸³ ter ukrepi za krepitev carinske unije EU, ki so v pripravi, bodo okrepili izvrševanje tako na enotnem trgu kot na zunanjih mejah EU. Komisija preučuje vprašanje, katere dodatne ukrepe bi bilo mogoče uvesti za okrepitev izvrševanja uredbe REACH **na mejah EU**⁸⁴ ter za spodbujanje sodelovanja s **platformami za spletno prodajo**⁸⁵.

Poleg tega izvrševanje zakonodaje EU na področju kemikalij zaradi različnih zmogljivosti in virov na nacionalni ravni ni enako učinkovito povsod v EU. Države članice morajo toliko okrepiti svojo **zmogljivost za izvrševanje**, da bodo lahko učinkovite, tako da bodo s pridom izkoristile orodja EU za hitro informiranje in opozarjanje⁸⁶, bolje izkoristile **digitalna orodja** za hitrejšo ukrepanje in čim boljšo izrabo virov, tudi v organih za nadzor trga. Forum za izmenjavo informacij o izvrševanju Evropske agencije za kemikalije⁸⁷ se je izkazal za uspešnega pri spodbujanju harmonizacije izvrševanja ter bo razširil sodelovanje z obstoječimi **mrežami za izvrševanje**⁸⁸ in uradnimi organi⁸⁹ za preprečevanje podvajanja ukrepov in večjo učinkovitost.

Cilj dejavnosti, ki potekajo, je izboljšanje skladnosti z okoljsko zakonodajo, ki zadeva kemikalije⁹⁰. Dober primer je **forum za okoljsko skladnost in upravljanje**⁹¹, v katerem sodelujejo organi držav članic na področju kemikalij in mreže za izvrševanje na okoljskem področju⁹². S prihodnjim **akcijskim načrtom za ničelno onesnaževanje** se bo začelo izvajati še več posebnih ukrepov za nadzor kemičnega onesnaževanja.

Ključnega pomena bodo tudi ukrepi za **krepitev vloge potrošnikov in organizacij potrošnikov**, saj je njihovo ravnanje močna spodbuda za spremembe v industriji in zagotavljanje skladnosti z zakonodajo. To bo doseženo z izvajanjem **pravil za varstvo potrošnikov**⁹³.

NÍCELNA TOLERANCA DO NESKLADNOSTI

Komisija bo:

⁸³ Uredba (EU) 2019/1020 Evropskega parlamenta in Sveta o nadzoru trga in skladnosti proizvodov, ki se bo začela uporabljati julija 2021 (UL L 169, 25.6.2019).

⁸⁴ Trenutno poteka študija o vključitvi zahtev iz uredbe REACH v carinske postopke. Sledila ji bo ocena učinka, v kateri bo ugotovljeno, katere možnosti nadaljnega ravnanja so na voljo.

⁸⁵ Več spletnih platform je podpisalo [zavezo o varnosti](#), da bodo iz svojih prodajnih seznamov na spletu umaknile proizvode, ki so prijavljeni v sistemu EU za hitro obveščanje o nevarnih neživilskih izdelkih (Safety Gate/Rapex).

⁸⁶ Sistema RAPEX in RASFF sta orodji, ki potrošnike in organe držav članic obveščata v primeru proizvodov, ki predstavljajo tveganje; [sistem Safety gate za potrošnike](#).

⁸⁷ [Forum za izmenjavo informacij o izvrševanju](#) je mreža uradnih organov, ki so odgovorni za izvrševanje uredb REACH, CLP PIC, POP in uredbe o biocidnih proizvodih.

⁸⁸ Npr. SLIC (varnost in zdravje pri delu), PARCS (carina), IMPEL (odpadki in industrijske emisije).

⁸⁹ Tj. organi za nadzor trga, ki se ukvarjajo z zakonodajo na področju kemikalij in so zadolženi za uredbo REACH, kozmetiko in biocide, carinski organi, organi za varstvo potrošnikov ter agencije, kot je ECHA.

⁹⁰ Npr. zakonodaja o odpadkih in industrijskih emisijah.

⁹¹ Evropska komisija, [forum za okoljsko skladnost in upravljanje](#).

⁹² Mreža Evropske unije za izvajanje in uveljavljanje okoljskega prava (IMPEL) (inšpektorji), neformalna mreža za boj proti okoljskemu kriminalu (EnviCrimeNet) (policija), Evropska mreža tožilcev za okolje (ENPE) (tožilci) in evropski sodniški forum za okolje (EUFJE) (sodniki).

⁹³ Za kolektivno izvrševanje v primeru kršitev instrumentov zakonodaje EU bi bilo mogoče izkoristiti mehanizem zastopniških tožb (COM(2018) 184 final).

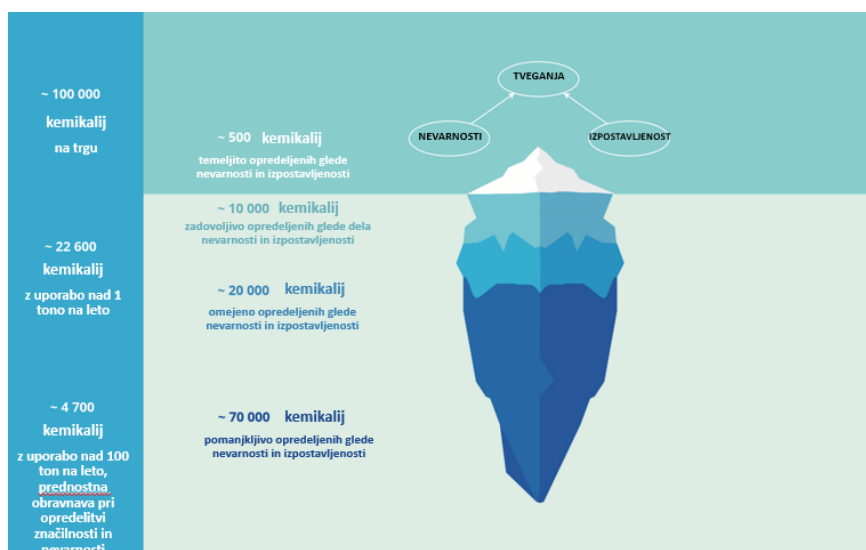
- okrepila načeli „brez podatkov ni trga“ in „onesnaževalec plača“ na podlagi uredbe REACH, zlasti tako, da bo zahtevala **skladnost vse registracijske dokumentacije** in v primeru neskladnosti preklicala registracijske številke;
- predlagala, da se Komisiji poveri dolžnost, da **v državah članicah izvaja revizije**, če je potrebno, za zagotovitev skladnosti in izvrševanja zakonodaje na področju kemikalij, zlasti uredbe REACH, in po potrebi uporabi postopke za ugotavljanje kršitev;
- posebno pozornost posvetila znanim **področjem z velikim tveganjem neskladnosti**, zlasti spletni prodaji, uvoženim izdelkom, razvrstitvi in označitvi ter omejitvam;
- razširila področje dejavnosti Evropskega urada za boj proti goljufijam na **usklajevanje in preiskave**, da bi preprečila promet z nedovoljenimi kemičnimi proizvodi v EU⁹⁴;
- podpirala države članice pri dajanju prednosti **celostnega izvrševanja** z večkratnimi pregledi zakonodaje;
- s krepitvijo uporabe ustreznih informacijskih platform Komisije zagotovila **harmoniziran odziv po vsej EU in usklajeno izmenjavo informacij** o izvrševanju zakonodaje na področju kemikalij;
- preučila možnost **uporabe digitalnih orodij** za podporo organov za nadzor trga in carinskih organov ter za izboljšanje skladnosti proizvodov, ki vsebujejo kemikalije in se prodajajo evropskim potrošnikom na spletu;
- spodbujala države članice k uporabi mehanizma za okrevanje in odpornost za naložbe v **krepitev infrastrukture za nadzor trga** in digitalizacijo;
- na podlagi uredbe o nadzoru trga⁹⁵ določila **enotne pogoje za preverjanja in pogostnost preverjanj** nekaterih proizvodov, če se stalno ugotavljajo posebna tveganja ali hude kršitve veljavne harmonizacijske zakonodaje Unije.

2.4. Celovita zbirka znanja o kemikalijah

Ustrezno ravnanje s kemikalijami v Evropi je odvisno od zmožnosti EU in njenih držav članic, da sprejemajo **odločitve na podlagi trdnega in ustreznega aktualnega znanja**. EU je skozi več desetletij razvila prvovrstno znanje o lastnostih in tveganjih kemikalij, tudi po zaslugi dela, ki so ga opravili njeni znanstveni organi, ta zbirka znanja pa se veliko uporablja tudi drugod po svetu. Še vedno pa bi si morali uradni organi pridobiti veliko znanja o notranjih lastnostih velike večine kemikalij, tudi polimerov in kemikalij, ki se ne proizvajajo v velikih količinah. Tudi znanje o vrstah uporabe in izpostavljenosti je razdrobljeno, zlasti ker je odvisno od tega, ali industrija zagotovi točne informacije. Že samo število kemikalij na trgu je velikanski izziv za znanje, zaradi pričakovane rasti proizvodnje in uporabe kemikalij v prihodnosti pa bi se lahko „neznano ozemlje kemičnih tveganj“ še povečalo.

⁹⁴ Po zgledu pravil o vzajemni upravni pomoči v carinskih zadevah.

⁹⁵ Uredba (EU) 2019/1020 o nadzoru trga in skladnosti proizvodov.

Slika: Neznano ozemlje kemičnih tveganj, EEA⁹⁶

2.4.1. Izboljšana razpoložljivost podatkov o kemikalijah

EU še vedno **nima celovite zbirke informacij o vseh snoveh**, ki se dajejo na trg, in o njihovem celotnem okoljskem odtisu vključno z njihovim vplivom na podnebje, to pa ovira pravilno ravnanje s kemikalijami in proizvodi ter onemogoča popolne ocene trajnosti. Zlasti pri **polimerih**, ki so temeljni gradniki plastike, ni potrebna registracija na podlagi uredbe REACH. Poleg tega informacije, ki se na podlagi uredbe REACH zahtevajo za snovi z **nizko in srednjo tonažo**, ne omogočajo v celoti opredelitve snovi s kritičnimi nevarnimi lastnostmi. Krepitev zahtev po informacijah o rakotvornosti snovi in drugih kritičnih nevarnostih na vseh stopnjah proizvodnje je temeljnega pomena za uspešen boj proti boleznim, kot je rak⁹⁷. Treba je tudi izboljšati učinkovitost in uspešnost postopkov ocene na podlagi uredbe REACH⁹⁸.

ZAHTEVE PO INFORMACIJAH

Komisija bo:

- predlagala razširitev obveznosti registracije na podlagi uredbe REACH na nekatere problematične **polimere**;
- ocenila, kako bi bilo mogoče najbolje uporabiti zahteve po informacijah iz uredbe REACH za celotni **okoljski odtis** kemikalij, tudi za emisije toplogrednih plinov;
- spremenila zahteve po informacijah iz uredbe REACH tako, da bodo omogočile učinkovito **prepoznavanje snovi s kritičnimi nevarnimi lastnostmi**, vključno z učinki na živčni in imunski sistem;
- spremenila zahteve po informacijah iz uredbe REACH tako, da bodo omogočale **prepoznavanje vseh rakotvornih snovi**, ki so proizvedene v EU ali vanjo uvožene, ne glede na količino.

⁹⁶ EEA, [The European Environment – State and outlook report](#) (Evropsko okolje – poročilo o stanju in obetih), 2020.

⁹⁷ Pregled uredbe REACH, [COM\(2018\) 116](#).

⁹⁸ *Prav tam*.

2.4.2. Okrepljeno stičišče politike in znanosti o kemikalijah

Veliko naporov je bilo vloženih v boljše **znanstveno razumevanje vpliva kemikalij** na zdravje in okolje⁹⁹. Spremljanje prisotnosti kemikalij v ljudeh in ekosistemih je ključnega pomena za boljše razumevanje njihovega vpliva in bi ga bilo treba še spodbujati, tudi za razumevanje povezave med kemikalijami in spolom¹⁰⁰. Komisija bo v partnerstvu z državami članicami **še naprej spodbujala raziskave in (bio)monitoring** za razumevanje in preprečevanje tveganj v zvezi s kemikalijami ter podpirala **inovacije na področju ocenjevanja tveganja kemikalij in regulativne znanosti** preko svojega prihodnjega okvirnega programa raziskav in inovacij.

Kljub odločni politiki EU za **zaščito poskusnih živali**, sprejeti pred desetimi leti, katere končni cilj je v celoti nadomestiti testiranje na živalih, je treba živali še vedno uporabljati za testiranje na področju kemikalij¹⁰¹. Pri **ocenjevanju varnosti in ocenjevanju tveganja kemikalij** so potrebne inovacije, da bi zmanjšali odvisnost od testiranja na živalih ter izboljšali kakovost, učinkovitost in hitrost ocen kemične nevarnosti in tveganja.

STIČIŠČE ZNANOSTI IN POLITIKE

Komisija bo:

- pripravila in posodobila **agendo za raziskave in inovacije na področju kemikalij** pod vodstvom koordinacijske skupine na ravni EU, ki bo spodbujala tudi regulativno uvajanje izsledkov raziskav;
- spodbujala večdisciplinarne raziskave in digitalne inovacije za **napredna orodja, metode in modele ter zmogljivosti za analizo podatkov**¹⁰², tudi za postopno opuščanje testiranja na živalih;
- zagotovila finančno podporo za **zmogljivosti za (bio)monitoring ljudi in okolja povsod po EU**, ki bo dopolnjeval pobude za spremljanje ekosistemov¹⁰³;
- pripravila **sistem EU za zgodnje opozarjanje in ukrepanje na področju kemikalij**¹⁰⁴, s katerim bo zagotovila, da bodo politike EU podale rešitve za porajajoča se kemična tveganja, takoj ko bodo prepoznana med spremljanjem in raziskavami;
- pripravila **okvir kazalnikov** za spremljanje gonil in učinkov kemičnega onesnaževanja ter merjenje učinkovitosti zakonodaje na področju kemikalij¹⁰⁵.

⁹⁹ Evropska komisija je od leta 2000 zagotovila nad 800 milijonov EUR finančnih sredstev za raziskovalne projekte o nevarnostih in tveganjih kemikalij.

¹⁰⁰ Oblikovalci politik začenjajo razumeti vlogo ustreznega ravnanja s kemikalijami v gospodarskem in družbenem razvoju, obstajajo pa tudi pomembne povezave med spolom in kemikalijami, čeprav podatki po spolih v glavnem še niso na voljo. UNDP, [Chemicals and Gender](#). (Kemikalije in spol) 2015.

¹⁰¹ Direktiva 2010/63/EU. Leta 2017 je bilo v EU za izpolnitev zahtev iz zakonodaje na področju kemikalij opravljenih nad 230 000 testov na živalih, [SWD\(2020\) 10](#).

¹⁰² Npr. napovedna toksikologija ali virtualne človeške platforme.

¹⁰³ Npr. pobude za spremljanje na podlagi okoljske zakonodaje EU in sistemi spremljanja, kot so [LUCAS](#), [EMBAL](#), prihodnji observatorij EU za tla in spremljanje opravevalcev v EU.

¹⁰⁴ V povezavi s sedanjimi pobudami, kot je sistem EU za hitro obveščanje o nevarnih neživilskih izdelkih Rapex.

¹⁰⁵ To bo izhajalo iz obstoječih pobud in kazalnikov, bo del širšega okvira spremljanja in napovedovanja ničelnega onesnaževanja v okviru prihodnjega osmega okoljskega akcijskega programa ter bo v pomoč pri [pregledu izvajanja okoljske politike](#).

2.5. Zgled za ustrezno ravnanje s kemikalijami na svetovni ravni

Proizvodnja in uporaba kemikalij ter trgovanje z njimi naraščajo v vseh regijah po svetu. Svetovni promet s kemikalijami v letu 2018 je bil ocenjen na 3 347 milijard EUR¹⁰⁶, do leta 2030 pa naj bi se proizvodnja podvojila. Rastejo tudi sektorji, v katerih se uporablja veliko kemikalij, kot so gradbeništvo, avtomobilska industrija in elektronika, in tako povečujejo povpraševanje po kemikalijah ter ustvarjajo priložnosti, a tudi tveganja¹⁰⁷. Čeprav je prispevek kemičnega onesnaževanja h globalnemu bremenu bolezni še vedno podcenjen¹⁰⁸, se priznava, da ogroža pravico do dostojnega življenja, zlasti za otroke¹⁰⁹ ter še posebej v državah z nizkimi in srednjimi dohodki¹¹⁰.

Leta 2015 se je mednarodna skupnost znova zavezala, do bo do leta 2020 dosegla cilj ustreznega ravnanja s kemikalijami¹¹¹, kar je tudi bistven medsektorski element za doseg večine drugih **ciljev trajnostnega razvoja**. Čeprav je bilo na vseh ravneh veliko narejenega, je napredek še vedno počasen in ta svetovna zaveza ni bila izpolnjena¹¹². **Zavedati se je treba, da je to zares nujno**. Evropska unija je sposobna in mora prevzeti vodilno vlogo pri zagotavljanju in spodbujanju visokih standardov po svetu.

2.5.1. Krepitev mednarodnih standardov

Sprejetih je že veliko mednarodnih, regionalnih in nacionalnih instrumentov in odzivov v zvezi z ustreznim ravnanjem s kemikalijami in odpadki. Toda **upravljanje** na svetovni ravni je **še naprej močno razdrobljeno**, standardi in skladnost se od države do države zelo razlikujejo. Npr. leta 2018 več kot 120 držav še ni imelo uvedenega globalno usklajenega sistema za razvrščanje in označevanje kemikalij¹¹³. Ta razdrobljenost na splošno ovira učinek in uspešnost sedanjih organizacij, programov in pobud.

Potrebni so svetovni strateški cilji in ciljne vrednosti za **ambiciozen mednarodni okvir**, ki bo reševal sedanjo razdrobljenost ter spodbujal usklajene politike in ukrepe vseh pomembnih mednarodnih organizacij¹¹⁴, vlad in zainteresiranih strani, tudi industrije. **Obnovljeni strateški pristop k mednarodnemu ravnanju s kemikalijami** je bistven večstranski sporazum, ki bo v celoti omogočil rešitve za ustrezno ravnanje s kemikalijami skozi njihov celoten življenjski cikel. Čeprav je pri pripravi pravil EU pomembno uporabljati mednarodne standarde, smernice in metodologije, če so neučinkoviti ali neprimerni, je hkrati ključnega pomena tudi **vkjučevanje** ustreznega ravnanja s kemikalijami in odpadki v delovne programe vseh zadevnih mednarodnih organizacij¹¹⁵. To bo EU omogočilo, da bo v skladu s

¹⁰⁶ CEFIC, [poročilo o dejstvih in številkah](#), 2020.

¹⁰⁷ UNEP, [Global Chemicals Outlook II](#) (drugo poročilo o svetovnih obetih na področju kemikalij), 2019.

¹⁰⁸ [The Lancet Commission on health and pollution](#) (Poročilo komisije Lancet o zdravju in onesnaževanju), 2017.

¹⁰⁹ Odbor za človekove pravice, splošni komentar št. 36 o pravici do življenja, 2018.

¹¹⁰ UNEP, [Global Chemicals Outlook II](#) (drugo poročilo o svetovnih obetih na področju kemikalij), 2019.

¹¹¹ Na podlagi cilja strateškega pristopa k mednarodnemu ravnanju s kemikalijami (SAICM) iz leta 2006 je v cilju 12.4 agende Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030 določeno: „Do leta 2020 doseči okolju prijazno ravnanje s kemikalijami in vsemi odpadki v njihovem celotnem življenjskem ciklu v skladu z dogovorjenimi mednarodnimi okviri ter znatno zmanjšati njihov izpust v zrak, vodo in tla, da bi se zmanjšali njihovi škodljivi vplivi na zdravje ljudi in okolje.“

¹¹² UNEP, [Global Chemicals Outlook II](#) (drugo poročilo o svetovnih obetih na področju kemikalij), 2019.

¹¹³ *Prav tam*.

¹¹⁴ Npr. Program Združenih narodov za okolje (UNEP), Svetovna zdravstvena organizacija (WHO), Mednarodna organizacija dela (ILO), Organizacija Združenih narodov za industrijski razvoj (UNIDO), Svetovna banka, Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD), strateški pristop k mednarodnemu ravnanju s kemikalijami (SAICM), večstranski okoljski sporazumi (MEA).

¹¹⁵ Zlasti organizacije, ki sodelujejo v Medorganizacijskem programu za varno ravnanje s kemikalijami (IOMC).

svojimi mednarodnimi zavezami spodbujala usklajene politike in ukrepe v okviru agende OZN za trajnostni razvoj do leta 2030.

VODILNA VLOGA V MEDNARODNEM MERILU

EU bo:

- okrepila svojo **mednarodno zagovorniško dejavnost**, da bo dosegla cilje in ciljne vrednosti iz agende 2030 za ustrezno ravnanje s kemikalijami, zlasti tako, da bo prevzela vodilno vlogo pri spodbujanju izvajanja **obstojećih mednarodnih instrumentov**¹¹⁶ ter standardov EU na svetovni ravni;
- skušala doseči sprejetje **svetovnih strateških ciljev in ciljnih vrednosti**, tako da bi bili pri ustreznem ravnanju s kemikalijami in odpadki v obdobju po letu 2020 upoštevani pristopi na podlagi življenjskega cikla kemikalij v skladu s svetovnimi ciljnim vrednostmi za biotsko raznovrstnost v obdobju po letu 2020;
- skupaj z industrijo spodbujala uvajanje globalno usklajenega sistema za razvrščanje in označevanje kemikalij (UN GHS) kot sredstva za **prepoznavanje kemičnih nevarnosti** ter o njih obveščala izvajalce dejavnosti, delavce in potrošnike;
- predlagala uvedbo, prilagoditev ali pojasnitev **meril/razredov nevarnosti** v UN GHS¹¹⁷;
- na mednarodni ravni, zlasti v sodelovanju z OECD, spodbujala pripravo **skupnih standardov in inovativnih orodij za oceno tveganja** ter spodbujala njihovo uporabo v mednarodnih okvirih, med drugim za nadaljevanje postopnega opuščanja testiranja na živalih.

2.5.2. Spodbujanje standardov varnosti in trajnostnosti zunaj EU

Svetovna proizvodnja kemikalij naj bi se do leta 2030 sicer podvojila, vendar naj bi se svetovni delež kemijske industrije EU zmanjšal na okrog 10,7 %¹¹⁸. Večina pričakovane rasti proizvodnje kemikalij se bo prenesla v države v razvoju in gospodarstva v prehodu. Zaradi zakonodaje EU na področju kemikalij je **EU na prvem mestu** pri zdravstvenih in okoljskih standardih za ravnanje s kemikalijami, ta strategija pa naj bi spodbujala vodilno vlogo EU pri proizvodnji in uporabi trajnostnih kemikalij. EU mora svoj pomen v svetu izkoristiti za to, da se bo na svetovni ravni zavzemala za varne in že v osnovi trajnostne pristope, dosegla enake konkurenčne pogoje in povečala tržni delež podjetij, ki proizvajajo in uporabljajo varne in trajnostne kemikalije.

Nujno je tudi tesnejše mednarodno sodelovanje in usklajevanje. Komisija se je zavezala, da bo podpirala **spodobnost partnerskih držav EU** za izpolnjevanje njihovih mednarodnih obveznosti na podlagi mednarodnih instrumentov, povezanih s kemikalijami, ter sprejela in izvrševala **visoke okoljske, zdravstvene in socialne standarde**. Zunanje delovanje EU bo spodbujalo in postavljalo v ospredje ustrezno ravnanje s kemikalijami skozi njihov življenjski

¹¹⁶ Predvsem Stockholmske in Rotterdamske konvencije ter Konvencije Minamata.

¹¹⁷ Uvedba novih meril/razredov nevarnosti za PBT/vPvB, strupenost za organizme v zemlji, endokrine motilce, obstojnost in mobilnost; prilagoditev obstojećih meril na podlagi znanstvenega znanja in napredka, med drugim za upoštevanje alternativnih metod, in pojasnitev meril za mutagenost za zarodne celice.

¹¹⁸ [Poročilo sveta CEFIC o dejstvih in številkah](#), 2020.

cikel ter prehod na nestrupeno in krožno gospodarstvo, ki sta bistvena medsektorska elementa za trajnostni razvoj, ob upoštevanju skladnosti politik za razvoj.

Souporaba **zbirke znanja** EU je pomembna za podporo državam v razvoju, koristna pa je tudi za vzajemno sprejemanje podatkov med državami OECD in drugimi pomembnimi državami. Je ključnega pomena za preprečevanje podvajanja dela, varčevanje z viri in podpiranje mednarodnih standardov. Obstoječo zbirko znanja in **izkušnje agencij EU** v okviru njihovih pooblastil in virov bo treba izkoristiti tudi za izvajanje mednarodnih politik EU in ohranjanje njene vodilne vloge.

SODELOVANJE S TRETJIMI DRŽAVAMI

EU bo:

- spodbujala ustrezno ravnanje s kemikalijami preko mednarodnega sodelovanja in partnerstev v **dvostranskih, regionalnih in večstranskih forumih**, tudi preko sodelovanja z Afriko¹¹⁹, ter v sodelovanju s sosedami in drugimi partnerji, da bi podprla njihovo zmožnost za ustrezno oceno kemikalij in ravnanje z njimi;
- dajala zgled in v skladu z mednarodnimi zavezami zagotavljala, da se **nevarne kemikalije, ki so v Evropski uniji prepovedane, ne bodo proizvajale za izvoz**, po potrebi tudi s spremembo upoštevne zakonodaje;
- spodbujala „**potrebno skrbnost**“ pri proizvodnji in uporabi kemikalij v prihodnji pobudi za trajnostno upravljanje podjetij.

3. ZAKLJUČKI

Ta strategija je priložnost za **uskladitev družbene vrednosti kemikalij z zdravjem ljudi in planetarnimi omejitvami** ter za **podpiranje industrije** pri proizvodnji varnih in trajnostnih kemikalij. Je tudi priložnost za odziv na legitimna pričakovanja državljanek in državljanov EU glede visoke ravni zaščite pred nevarnimi kemikalijami in za spodbujanje industrije EU kot vodilne v svetovnem merilu pri proizvodnji in uporabi varnih in trajnostnih kemikalij.

Predstavlja nujni prvi korak v smeri **cilja** Evrope za **ničelno onesnaževanje** in z njim povezanih ciljnih vrednosti, opredeljenih v strategiji za biotsko raznovrstnost in strategiji „od vil do vilic“, ter tako daje podlago za prihodnji akcijski načrt za ničelno onesnaževanje in prispeva k uspehu evropskega načrta za boj proti raku. Poleg tega dopolnjuje industrijsko strategijo EU¹²⁰, načrt okrevanja za Evropo¹²¹, akcijski načrt za krožno gospodarstvo ter druge strategije in pobude v okviru evropskega zelenega dogovora, kot so strategija za farmacevtske proizvode, strategija za vodik in pobuda za baterije.

Nove zakonodajne pobude, napovedane v tej strategiji, bodo nastale na osnovi orodij Komisije za boljšo pripravo zakonodaje. Zakonodajni predlogi, med njimi čim bolj ciljno usmerjena revizija uredbe REACH, bodo omejeni na doseganje ciljev te strategije ter bodo podani na podlagi javnih posvetovanj in po celovitih ocenah učinka, vključno z analizo vpliva na mala in srednja podjetja (MSP) ter spodbujanja oziroma oviranja inovacij.

¹¹⁹ Celoviti strategiji z Afriko naproti, JOIN(2020) 4.

¹²⁰ [COM\(2020\) 102](#).

¹²¹ [COM\(2020\) 456](#).

Komisija Evropski parlament in Svet poziva, da potrdita to strategijo in prispevata k njenemu izvajanju. Komisija bo na usklajen način navezala stik z državljankami in državljani in zainteresiranimi stranmi ter jih tako pozvala k dejavni udeležbi.